

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra biologie

Diplomová práce

Současný stav výuky pěstitelských prací na primárním
stupni základních škol - monitoring reality a sondy
možností

(The Current State of Teaching of Cultivation Education at Primary
Level of Basic Schools - Monitoring and Probe Options)

Vypracovala: Markéta Richterová

Vedoucí práce: Mgr. Zbyněk Vácha, Ph.D.

České Budějovice 2017

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Dne

v Českých Budějovicích

Markéta Richterová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé práce Mgr. Zbyňku Váchovi, Ph.D. za jeho cenné rady, připomínky a trpělivost při zpracovávání a dokončování mé diplomové práce.

Děkuji všem ředitelům, učitelům a žákům základních škol, kteří se zúčastnili výzkumu, stejně tak i svým spolužákům, studentům oboru Učitelství pro 1. stupeň základní školy Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Dále bych ráda poděkovala mému příteli Bc. Michalu Staňkovi a své rodině za podporu, pomoc a odborné rady při zpracování diplomové práce.

ABSTRAKT

RICHTEROVÁ, Markéta: Současný stav výuky pěstitelských prací na primárním stupni základních škol - monitoring reality a sondy možností. Diplomová práce. Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Katedra biologie, 2017, 99 s.

Předkládaná diplomová práce se v rámci teoretické části věnuje výuce Pěstitelských prací na nižším stupni základních škol a mapuje výskyt tematiky týkající se výuky pěstitelských prací v učebnicích pro žáky na primární škole a v učebnicích využívaných před plošným zaváděním rámcového vzdělávacího programu (RVP) pro základní vzdělávání.

V Praktické části práce je ověřována znalostní úroveň žáků v oblasti Pěstitelských prací. Dále jsou zjišťovány názory učitelů z praxe a budoucích učitelů na výuku Pěstitelských prací. Data jsou získávána na základě dotazníkového šetření. Na výzkumném záměru participuje 197 žáků 5. tříd základních škol, 30 studentů Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích a 30 učitelů z primárního stupně vzdělávání.

Výsledky výzkumu ukazují, že žáci mají vědomosti a znalosti odpovídající rámcovému vzdělávacímu programu. Výzkumem bylo dále zjištěno, že učitelé pěstitelských prací na primární škole nemají příliš kladný vztah k výuce Pěstitelských prací, avšak budoucí učitelé mají na výuku Pěstitelských prací výrazně optimističtější názor.

Klíčová slova: primární stupeň základní školy, Pěstitelské práce, dotazník, učitelé, vysokoškolští studenti, žáci, školní zahrada, koutek přírody, exkurse, specializovaná učebna, rámcový vzdělávací program

ABSTRACT

RICHTEROVÁ, Markéta: The Current State of Teaching of Cultivation Education at Primary Level of Basic Schools - Monitoring and Probe Options. Master Thesis. Faculty of Education University of South Bohemia in České Budějovice, Department of Biology, 2017, 99 p.

In the theoretical part, the thesis maps the occurrence of topics regarding teaching of Cultivation Education in current textbooks as well as occurrence of the same topics in textbooks before the general education program has been introduced for elementary schools.

The practical part ascertains the student's knowledge level in field of Cultivation Education and checks the attitudes and opinions of teachers in the same topic. The data are gained using the questionnaire survey in three groups of respondents – students of fifth grade of the elementary school, students of the Faculty of Education (future teachers) and teachers of the primary degree of the elementary school.

The practical part consists of the research methodology and quantitative research results. The results show that elementary school students' level of knowledge corresponds to the general education program. By research it has also been proven, that elementary school teachers generally do not possess a very positive attitude concerning the Cultivation Education. Future teachers, on the other hand, show much more optimistic relationship to this area of education.

Key words: primary school, Cultivation Education, questionnaire, teachers, university students, elementary school students, school garden, corner of nature, exkursion, specialized classroom, general education program

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	VÝUKA PĚSTITELSKÝCH PRACÍ NA PRIMÁRNÍ ŠKOLE	10
2.1	Historie výuky Pěstitelských prací	10
2.2	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů	11
2.2.1	Rámcově vzdělávací programy z pohledu výuky Pěstitelských prací na primární škole	12
2.2.2	Charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a svět práce	12
2.2.3	Charakteristika ostatních vzdělávacích oblastí v kontextu jejich propojení s Pěstitelskými pracemi	14
2.3	Rešerše zdrojů z vysokoškolských učebnic vztahujících se k didaktice Pěstitelských prací	15
2.3.1	Didaktika pracovní výchovy – pěstitelské práce na 1. stupni základní školy – Bodlák (1978).....	15
2.3.2	Pěstitelské práce pro studující učitelství v 1. - 4. roč. základní školy - Vodáková (1979)	16
2.3.3	Didaktika pracovního vyučování (technických prací) v 1. – 4. roč. základní školy – Škára (1984)	16
2.3.4	Úvod do didaktiky technické výchovy – Friedmann (1987).....	17
2.3.5	Pěstitelské práce – Vodáková (1990).....	17
2.3.6	Pokusy a praktické práce v pěstitelských pracích – Slipka, Slípka & Peterka (1997).....	17
2.3.7	Pěstitelství na ZŠ I., Didaktika výuky – Chmelová (2010)	18
2.4	Přehled a srovnání učebnic využitelných v Pěstitelských pracích.....	19
2.4.1	Právní rámec tvorby a používání učebnic.....	19
2.4.2	Dostupné učebnice Pěstitelských prací pro primární stupeň základní školy	20
2.4.3	Učebnice Pěstitelských prací pro druhý stupeň základní školy	21

2.4.4	Učebnice z dalších vzdělávacích oborů prvního stupně základní školy	23
2.4.5	Učebnice s průřezovými tématy pro první stupeň základní školy .	23
2.5	Učební texty přenášející výuku do prostor školních zahrad	25
2.5.1	Rok v přírodě s mrňaty	25
2.5.2	Učíme se v zahradě.....	25
3	METODIKA.....	27
4	VÝSLEDKY.....	29
5	DISKUZE	30
6	ZÁVĚR.....	31
7	POUŽITÁ LITERATURA.....	32
8	SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	36
9	SEZNAM PŘÍLOH	38

1 ÚVOD

Diplomová práce je zaměřena na problematiku výuky Pěstitelských prací na primárním stupni základních škol. Autorka předpokládá, že výuka pěstitelských prací se v současné době dostala na okraj zájmu žáků i učitelů nejenom na primárním stupni základní školy. Autorka usuzuje, že neatraktivnost výuky Pěstitelských prací je zapříčiněna omezenými badatelskými možnostmi ve školách v souvislosti s přenesením výuky Pěstitelských prací do učeben a s upadajícím stavem, ne-li přímo zánikem školních zahrad. Autorka si klade otázku, zdali by návrat Pěstitelských prací do exteriéru škol a vytvoření příznivých podmínek pro badatelskou práci přinesl zvýšený zájem o tento předmět.

Podnětem autorky pro volbu tématu je jednak její rodiště v Polabské nížině, jedné z nejúrodnějších oblastí naší republiky, kde dobré klimatické podmínky v kombinaci s úrodnou půdou umožňují pěstovat řadu plodin, například pšenici, ječmen, kukuřici, cukrovou řepu, ale i mnoho druhů zeleniny a v neposlední řadě ovoce, nejčastěji jablka. Na zde vypěstované zemědělské produkty jsou pak navázány četné potravinářské závody Středočeského kraje a s tím spojená regionální nabídka pracovních míst. Tuto situaci autorka spatřuje v ostrém kontrastu s rozvíjením zájmů a znalostí žáků o pěstování plodin v prostředí základních škol.

Cíle práce:

- 1) Zpracovat literární rešerši českých i zahraničních dostupných zdrojů vztahujících se k tématu diplomové práce, zmapovat výskyt tematiky týkající se výuky Pěstitelských prací na primární škole v aktuálně dostupných učebnicích.
- 2) S využitím dotazníkového šetření ověřit znalostní úroveň žáků v oblasti Pěstitelských prací.
- 3) S využitím dotazníkového šetření zjistit názory současných a budoucích učitelů na výuku Pěstitelských prací.
- 4) Navrhnout alespoň jednu vzdělávací nabídku (rozpracovaný tematický celek apod.) zaměřený na výuku Pěstitelských prací.

Výzkumu se zúčastnilo šest škol z oblasti Polabí. Celkem se výzkumu zúčastnilo 257 respondentů, z toho 197 žáků, 30 budoucích učitelů a 30 praktikujících učitelů.

2 VÝUKA PĚSTITELSKÝCH PRACÍ NA PRIMÁRNÍ ŠKOLE

2.1 Historie výuky Pěstitelských prací

Historie výuky Pěstitelských prací souvisí především s budováním školních zahrad. Školní zahrady sloužily nejprve pro obživu učitelů, a to již v dobách Marie Terezie. V souvislosti s vydáním říšského školského zákona v roce 1869 bylo vybudování školní zahrady pro školní instituce povinné. Prostory školních zahrad již nebyly primárně určeny jen pro pěstování plodin k užítku učitelů, ale také jako prostředí pro výuku (Vácha, 2015). V dobách budování socialismu po druhé světové válce byl kladen důraz na manuální práce. Přestože terminologie používaná v didaktice pracovního vyučování byla poplatná době, tak v zásadě můžeme nalézt v pěstitelství na primárním stupni základních škol řadu podob s dnešní výukou a doporučenými pěstitelskými postupy a pokusy. Pracovní vyučování bylo povinným předmětem v prvním až čtvrtém ročníku, zahrnovalo pracovní vyučování, složku technických a pěstitelských prací. Učebním plánem byla určena jedna hodina pracovního vyučování týdně (Lada & Vodáková, 1980).

V prvním až třetím ročníku bylo Pěstitelským pracím věnováno devět hodin ročně a ve čtvrtém deset hodin. Celkem byly technické a pěstitelské práce v poměru 2,78 : 1. V prvním ročníku bylo učivo zacíleno na ošetřování pokojových rostlin, pěstování hrachu a letniček s většími semeny. Výuka se zaměřovala také na úpravy půdy před setím, samotné setí a na zásady průběžného ošetřování rostlin. Dále byly prováděny pokusy a pozorování s klíčením semen. Ve druhém ročníku byl důraz kladen na ošetřování pokojových rostlin včetně přihnojování a pěstování ředkviček. Pěstitelství bylo zaměřeno na setí do řádku a jednocení. Vyučování bylo zpravidla doplňováno tematicky zaměřenou exkursí orientovanou na rozlišení rostlin jednoletých, dvouletých, víceletých a trvalek. Pokusy a pozorování byly zaměřeny na vliv působení vnějších faktorů (např. teploty), na růst a vývoj rostlin (větvičky zlatice, třešně). Ve třetím ročníku byly pokojové rostliny přesazovány a rozmnožovány, byl prováděn řez květin a jejich úprava do vázy. Žáci pěstovali salát, pomáhali podle potřeby s prací na školním pozemku, dozvídali se o odrůdách zeleniny. Čtvrtý ročník byl věnován průběžnému ošetřování jedné až dvou pokojových

rostlin (často asparágus), dalším způsobům rozmnožování rostlin (např. dělení trsu), pěstování kořenové zeleniny a do výuky byly implikovány pokusy ověřující vliv jednocení kořenové zeleniny na výslednou sklizeň. Byly organizovány exkurze do parků a zahrad, ale také na pole, aby žáci poznali hlavní zemědělské stroje. Ve výuce byly využívány i mezipředmětové vztahy prolínající Pěstitelské práce s ostatními předměty (Lada & Vodáková, 1980).

Z hlediska organizačních forem výuky byly vyučovací hodiny uskutečňovány v učebně s koutkem přírody, na školním pozemku a mimo školská zařízení prostřednictvím veřejně prospěšných prací. Pozornost byla věnována bezpečnosti a hygieně práce (Lada & Vodáková, 1980).

V devadesátých letech minulého století docházelo k přeměně školních osnov v souvislosti s transformací naší společnosti ze socialistické na tržně ekonomickou. Ze školních učebnic byl odstraňován politický kontext. Byly vydány osnovy vzdělávacích programů Základní škola, Obecná škola a Národní škola. V roce 2004, s platností od 01. 01. 2005, nabyl účinnosti školský zákon, který zavedl dvoustupňový systém přípravy kurikula. Školní vzdělávací program je tvořen na základě závazného dokumentu, tzv. rámcového vzdělávacího programu (RVP) (Julinová, 2014).

2.2 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů

V souladu s principy kurikulární politiky jsou kurikulární dokumenty vytvářeny na dvou úrovních, a to školní a státní. Státní úroveň je zakotvena v Národním programu vzdělávání a RVP. Školní úroveň je zakotvena ve školních vzdělávacích programech jednotlivých škol (ŠVP). Aktuální verze RVP pro základní vzdělávání je platná od 01. 09. 2016, kdy je touto verzí novelizována verze, která byla platná od 01. 09. 2013. V části C RVP jsou definovány pojetí a cíle základního vzdělávání, klíčové kompetence, vzdělávací oblasti a průřezová témata (Jeřábek & Tupý, 2016).

Pěstitelské práce jsou zařazeny do vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Mezi cíle základního vzdělávání stanovené RVP, které lze velmi dobře rozvíjet při výuce Pěstitelských prací, patří rozvoj tvořivého myšlení, logického uvažování a řešení problémů, rozvoj komunikace, schopnost spolupracovat

a respektovat práci a úspěchy druhých, vytváření potřeby projevovat pozitivní city, rozvíjet vnímavost a citlivý vztah k lidem, prostředí a k přírodě. Při výuce pěstitelských prací je žákům dána příležitost hmatatelného ověření si dosažení výše uvedených cílů. V Pěstitelských pracích je žákům poskytována možnost získat kompetence k řešení problémů analyzováním vhodných pěstitelských postupů včetně hledání různých variant řešení, praktickým ověřováním si správnosti zvolených řešení a s tím souvisejícím uvědomováním si zodpovědnosti za výsledky jimi zvolených postupů (Jeřábek & Tupý, 2016).

2.2.1 Rámcově vzdělávací programy z pohledu výuky Pěstitelských prací na primární škole

V rámci prvního stupně základního vzdělávání je vzdělávací obsah členěn na první období (první až třetí ročník) a druhé období (čtvrtý a pátý ročník). Očekávané výstupy mají činnostní povahu a jsou prakticky zaměřené, prakticky využitelné v běžném životě. Očekávané výstupy jsou stanoveny na konci třetího ročníku jako nezávazné a na konci pátého ročníku jako závazné (Chmelová, 2010).

Pěstitelské práce svým zaměřením spadají do vzdělávací oblasti a oboru Člověk a svět práce, avšak od učitele je očekáváno propojování vhodných témat společných jednotlivým vzdělávacím oblastem a nadpředmětový přístup ke vzdělávání (Jeřábek & Tupý, 2016). Autorka proto zachycuje očekávané výstupy dalších vzdělávacích oblastí, na jejichž dosažení se lze podílet při výuce Pěstitelských pracích a uplatnit interdisciplinaritu ve výuce.

2.2.2 Charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a svět práce

Vzdělávací oblast a obor Člověk a svět práce je vyučován na prvním i druhém stupni základních škol. Vzdělávací obsah tohoto vzdělávacího oboru je tvořen na prvním stupni základních škol čtyřmi tematickými okruhy, a to 1) Práce s drobným materiálem, 2) Konstrukční činnosti, 3) Pěstitelské práce a 4) Příprava pokrmů. Všechny čtyři okruhy jsou povinné. Vzdělávací obsah tohoto vzdělávacího oboru je na druhém stupni tvořen osmi vzdělávacími obory, mezi které jsou řazeny 1) Práce s technickými materiály, 2) Design a konstruování, 3) Pěstitelské práce a chovatelství, 4) Provoz a údržba domácnosti, 5) Příprava pokrmů, 6) Práce s laboratorní technikou, 7) Využití

digitálních technologií a 8) Svět práce. Tematický okruh Svět práce je povinný a z ostatních je školami vybírán podle jejich podmínek a pedagogických záměrů alespoň jeden další okruh. Vybrané tematické okruhy jsou pak povinně realizovány v plném rozsahu (Jeřábek & Tupý, 2016). Vzdělávací obsah je určen všem žákům, tedy chlapcům i dívkám, bez ohledu na pohlaví. Je doporučeno zařazovat do vzdělávání co nejvíce tematických okruhů, což má napomáhat k překonání krize učňovského školství a tradičních učňovských oborů. Podpora učňovského vzdělávání a tzv. duálního systému odborného vzdělávání je považována za jednu z priorit vlády při řešení situace na trhu práce v České republice (Pícl, Černý & Gargulák, 2015).

V souladu s cílovým zaměřením této vzdělávací oblasti jsou žáci vedeni k pozitivnímu vztahu k práci a odpovědnosti za kvalitu výsledků práce svých i společných, k osvojení si základních pracovních dovedností a návyků z různých pracovních oblastí, k organizaci a plánování práce, k používání vhodných nástrojů, náradí a pomůcek, vytrvalosti a soustavnosti, uplatňování tvořivosti a vlastních nápadů při pracovní činnosti, využívání techniky, vedení k potřebné sebedůvěře, k novému postoji a hodnotám ve vztahu k práci člověka, technice a životnímu prostředí a chápání práce jako příležitosti k seberealizaci (Jeřábek & Tupý, 2016).

Očekávaným výstupem Pěstitelských prací v prvním období je pozorování přírody, zaznamenávání a zhodnocování výsledků pozorování a péče o nenáročné rostliny. V druhém období patří mezi očekávané výstupy provádění jednoduchých pěstitelských činností, samostatné vedení pěstitelských pokusů, pozorování, ošetřování a pěstování pokojových i jiných rostlin, volba správných pěstitelských pomůcek podle druhu pěstitelských činností, dodržování zásad hygieny a bezpečnosti práce či poskytnutí první pomoci při úrazu (Jeřábek & Tupý, 2016). V případě, že je dána žákům možnost pěstovat nejen rostliny okrasné, ale i léčivé, ovoce a zeleninu, může být pak okruh Pěstitelské práce velmi dobře propojen s okruhem Příprava pokrmů. Pokud jde o zahájení výuky Pěstitelských prací v prvním období, je možno naplánovat i vhodnou exkursi, kde žáci pozorují péči o rostliny například v blízkém zahradnictví, případně u soukromého zemědělce.

2.2.3 Charakteristika ostatních vzdělávacích oblastí v kontextu jejich propojení s Pěstitelskými pracemi

Pro vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace, vzdělávací obor Český jazyk a literatura je možno využít charakteristiky rostliny, ať již psané či říkané žákem, porozumění návodu na její vysazení a informacím o jejím pěstování.

Ve vzdělávací oblasti Matematika a její aplikace jsou procvičovány početní operace s přirozenými čísly např. počítáním vysazených rostlin a rozeznáváním rovinných útvarů, např. při přípravě záhonů různých tvarů.

Ve vzdělávací oblasti a oboru Informační a komunikační technologie je využíváno základních funkcí počítače při přípravě praktické části Pěstitelských prací a poté při vyhodnocení hodiny a zaznamenání dosažených výsledků.

Odlišností vzdělávací oblasti a oboru Člověk a jeho svět je to, že je koncipována pouze pro první stupeň základních škol a na druhém stupni je rozvíjena ve vzdělávacích oblastech Člověk a zdraví, Člověk a společnost, Člověk a příroda. V Pěstitelských pracích je vhodné seznámení žáka s tím, co se v jeho regionu pěstuje, a to formou exkurse, s proměnami přírody v závislosti na ročním období, s potřebou udržování rovnováhy v přírodě a důsledky vzniklé nerovnováhy. V neposlední řadě jsou žákům vysvětleny hygienické a bezpečnostní postupy a návyky.

Pro vzdělávací oblast Umění a kultura, do které patří vzdělávací obory Hudební výchova a Výtvarná výchova, je využíváno lidové písně, kdy je osvětleno, jak docházelo k jejímu šíření, a to při společném zpěvu venkovských lidí při práci na poli, na louce, ve stodole a na zahradě, neboť zpívali o této práci i o věcech, které při práci pozorovali kolem sebe. Dále je využíváno výtvarné zachycení rostlin (Jeřábek & Tupý, 2016).

Nesmí být opomíjena ani průřezová témata, která tvoří povinnou součást základního vzdělávání a jsou školou na prvním i druhém stupni do vzdělávání zařazována. Pěstitelskými pracemi může být uplatněna vlastní kreativita a mohou být součástí psychohygieny. Pokud si v nich žáci naleznou oblibu, může jimi být dosaženo pozitivního naladění mysli žáků a odpočinku

od nepracovních předmětů. V rámci Pěstitelských prací může být prohloubeno žákovo pochopení vztahu člověka a životního prostředí (Tupý, 2005).

Učení v souvislostech, mezipředmětové vztahy a využívání průřezových témat je řazeno mezi základní zásady RVP, nejedná se však o originální přístup, neboť tyto metody jsou využívány také v jiných vyspělých státech. Jako příklad lze uvést propojování výuky pěstitelství s tématy jako životní prostředí, rostliny, zvířata pro život, oblečení, energie, jídlo, zdravý životní styl, věda, technologie, technické obory, kultura, společnost, hospodářství a geografie ve Velké Británii (Spielmaker & Leising, 2013).

2.3 Rešerše zdrojů z vysokoškolských učebnic vztahujících se k didaktice Pěstitelských prací

V rámci diplomové práce autorka zpracovává téma Současný stav výuky Pěstitelských prací na primárním stupni základních škol, proto byla nejprve zmapována situace ve výukových materiálech pro Pěstitelské práce pro studenty pedagogických fakult studující učitelství na primárním stupni základních škol. K dispozici jsou stále zdroje ze sedmdesátých a osmdesátých let minulého století, zdroje vydané po roce 1989, jakož i skripta aktuální.

2.3.1 Didaktika pracovní výchovy – pěstitelské práce na 1. stupni základní školy – Bodlák (1978)

V sedmdesátých letech minulého století byly Pěstitelské práce řazeny do pracovní výchovy na prvním stupni základní školy, kdy žáci byli seznamováni se základy oboru (materiál, pomůcky, pracovní postupy atd.). Bodlákův didaktický materiál seznamuje studenty pedagogické fakulty s tím, že pro první až čtvrtý ročník základní školy jsou stanoveny závazné učební osnovy, tedy je dán přesný obsah výuky, přičemž v prvním až třetím ročníku bylo předepsáno devět vyučovacích hodin, ve čtvrtém deset (Bodlák, 1978). V prvním ročníku byly ošetřovány pokojové rostliny, pěstovány letničky (hrachor, měsíček) a byly prováděny pokusy a pozorování s pěstováním hrachu ze suchých a nabobtnalých semen a sledovány podmínky pro život rostlin. Předepsaná exkurse měla za cíl sledování základního ošetření rostlin. Ve druhém ročníku byly nadále ošetřovány rostliny jako v prvním ročníku, navíc

byly přihnojovány. Byly prováděny srovnávací pokusy s pěstováním vyjednocených a nevyjednocených ředkviček, urychloval se vývoj rostliny teplem (zlatice, třešeň). Předepsaná exkurse směřovala do zahradnictví, kde byly pěstovány květiny a zelenina. Ve třetím ročníku byla k péči o rostliny přidána příprava půdních směsí, přesazování, rozmnožování rostlin řízků, řez květů a vazba, pěstování salátu, pěstování trvalek (kypření půdy, pletí, zalévání, přihnojování), byly pozorovány rozdíly v odrůdách salátu nebo rajčat, bylo počítáno s činností na školním pozemku. Ve čtvrtém ročníku bylo ke stávajícímu pěstování přidáváno pěstování v živném roztoku a pěstování kořenové zeleniny od výsevu po sklizeň a zpracování půdy po sklizni. Žáci byly činěny pokusy a pozorování s vlivem jednocení na výsledky vypěstované zeleniny, s rychlením rostlin, byl zakládán herbář plevelů, žáci byli seznámeni s jeho škodlivostí a bojem proti plevelům, byla pořádána exkurse na pole na jarní práce (Bodlák, 1978). Nejčastější organizační formou Pěstitelských prací byla hodina praktické práce na školním pozemku a v koutku přírody (Bodlák, 1978).

2.3.2 Pěstitelské práce pro studující učitelství v 1. - 4. roč. základní školy - Vodáková (1979)

Studentům bylo dáno k dispozici také poměrně rozsáhlé odborné skriptum k prohloubení znalostí potřebných při výuce Pěstitelských prací, a to o prostředí rostlin, základní kvalifikaci rostlinné výroby, k prohloubení znalostí o okrasných rostlinách, zelenině a léčivých rostlinách a ovocných rostlinách (Vodáková, 1979).

2.3.3 Didaktika pracovního vyučování (technických prací) v 1. – 4. roč. základní školy – Škára (1984)

V roce 1981 v souvislosti s procesem „modernizace vyučování“, byly vydány upravené učební osnovy, v nichž bylo upřesněno pojetí a obsah pracovního vyučování (Škára, 1984). Pracovní vyučování bylo nadále rozděleno na technické práce a pěstitelské práce v poměru zhruba 3 : 1 (Škára, 1984), je upozorňováno na mezipředmětové vazby (Škára, 1984) a používání jednotné odborné terminologie ve všech předmětech (Škára, 1984).

2.3.4 Úvod do didaktiky technické výchovy – Friedmann (1987)

Friedmannem je v učebnici podána charakteristika technických předmětů. Zatímco podle učebního plánu základní školy pracovnímu vyučování na primárním stupni byla věnována jedna vyučovací hodina týdně, na sekundárním stupni se jednalo o dvě vyučovací hodiny týdně a pracovní vyučování bylo děleno na technické práce, Pěstitelské práce a specifickou přípravu dívek. V pátém a šestém ročníku měli chlapci i dívky shodně jednu hodinu Pěstitelských prací a jednu hodinu technických prací, chlapci v sedmém ročníku taktéž, zatímco dívky měly v sedmém ročníku jednu hodinu technických prací a jednu hodinu specifické přípravy dívek a v osmém ročníku jednu hodinu Pěstitelských prací a jednu hodinu specifické přípravy dívek (Friedmann, 1987). V učebnici je pojednáno o historii pracovní a technické výchovy, současnosti pracovní a technické výchovy včetně srovnání se zeměmi tehdejšího socialistického bloku, obšírná část je věnována vyučovacím metodám.

2.3.5 Pěstitelské práce – Vodáková (1990)

V březnu 1990 byla pro studující učitelství pro první stupeň základních škol vydána učebnice zacílená na ověření textů vydaných na několika českých a slovenských fakultách (Vodáková, 1990). Tato učebnice byla napsána v roce 1987, je rozdělena na teoretickou a praktickou část, přičemž autoři při tvorbě teoretické části vycházely z předchozí učebnice autorů (Vodáková a kol., 1977), v teoretické části je vynechána kapitola Ovocné rostliny. V praktické části nazvané Cvičení jsou obsažena témata, která měla být zařazena do výuky podle vybavení pedagogických fakult a podle regionálních zvláštností. Z této části vysokoškolské učebnice je čerpáno včetně obrazových příloh v níže uvedené učebnici pro praktické činnosti pro žáky prvního až pátého ročníku základních škol (Kociánová, 1997). V této učebnici je již připuštěna možná absence dostupného školního pozemku (Vodáková, 1990).

2.3.6 Pokusy a praktické práce v pěstitelských pracích – Slípka, Slípka & Peterka (1997)

Specifickým učebním textem pro studující učitelství na prvním a druhém stupni základních škol je text zaměřený na přehled praktických pokusů a praktických prací v Pěstitelských pracích, jakožto námětů pro tyto metody

výuky Pěstitelských prací na primárním a sekundárním stupni základní škol (Slipka, Slípka & Peterka, 1997).

2.3.7 Pěstitelství na ZŠ I., Didaktika výuky – Chmelová (2010)

Nejnovějším pramenem výuky studujících učitelství pro první stupeň základní školy je skriptum připravené v souladu s rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, které Pěstitelské práce řadí do vzdělávací oblasti a oboru Člověk a svět práce (Chmelová, 2010).

Skriptum se věnuje RVP pro základní školy a integraci výuky pěstitelství do ŠVP na prvním i druhém stupni základních škol. Jsou v něm stanoveny cíle výuky pěstitelství, materiální podmínky pro výuku pěstitelství, které jsou věnovány školní zahradě, koutku přírody a jeho vybavení, specializované učebně a dalším výukovým prostředkům, nářadí pro práci na zahradě a organizaci práce na školní zahradě během školního roku. V další kapitole jsou zdůrazněna bezpečnostní pravidla pro práci na zahradě v koutku přírody.

V následující kapitole jsou nabídnuty modelové rostliny pro výuku pěstitelství, zahrnující pokojové rostliny, zeleninu, okrasné a léčivé rostliny, nejsou opomenuty ani jedovaté pokojové rostliny. Následně jsou definovány hlavní vyučovací metody v pěstitelství, organizační formy výuky pěstitelství a je zmíněna i alternativní výuka pěstitelství (výukové programy).

V závěru jsou skripta doplněna o obrazové a tabulkové přílohy. Následně jsou studenti seznámeni s přípravou učitele na hodiny, je jim nabídnuta ukázka písemné přípravy na vyučovací jednotku Pěstitelských prací a v tabulkách názorně uveden přehled a struktura učiva a vyučovacích hodin pro první ročník základní školy, kdy obdobně může být připraven i pro následující ročníky základní školy (Chmelová, 2010).

V další kapitole je rozvedeno hodnocení a kvalifikace žáků, které by mělo plnit motivační funkci a mělo by být průběžné (Chmelová, 2010). Speciální kapitolou je kapitola chovatelství na základních školách, které se od druhé poloviny devadesátých let do českých škol opět navrací (Chmelová, 2010).

2.4 Přehled a srovnání učebnic využitelných v Pěstitelských pracích

Po prozkoumání dostupnosti učebnic odpovídajících současnému RVP bylo zjištěno, že v současné době neexistuje aktuální učebnice pro žáky prvního stupně, která by se zabývala tématem Pěstitelských prací. Na trhu není dostupná ani učebnice, která by se zabývala obecně vzdělávacím oborem Člověk a svět práce na primárním stupni základních škol. Na tuto situaci je reagováno tak, že základními školami jsou připravovány vlastní učební materiály, které mají různou formu. Jedná se o předpřipravené projekty k projektové výuce, případně různé pracovní listy menšího rozsahu. Tvorba vlastních projektů či pracovních listů byla podpořena i dotačními tituly. Učebnice jsou již vytvořeny pro jiné vzdělávací obory, jako například Český jazyk a literatura, Matematika a její aplikace, Člověk a jeho svět (jedná se například o učebnice a pracovní listy od nakladatelství Alter).

2.4.1 Právní rámec tvorby a používání učebnic

Zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon) byl zaveden do praxe rámcový vzdělávací program, který je závazný i pro tvorbu a posuzování učebnic a učebních textů (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2004).

Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen ministerstvo) je učebnicím a učebním textům pro základní a střední vzdělávání udělována a odnímána schvalovací doložka na základě posouzení, zda jsou v souladu s cíli vzdělávání stanovenými tímto zákonem, rámcovými vzdělávacími programy a právními předpisy. Seznam učebnic a učebních textů, kterým byla udělena schvalovací doložka, zveřejňuje ministerstvo ve Věstníku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a způsobem umožňujícím dálkový přístup. Školami mohou být při výuce kromě učebnic a učebních textů uvedených v seznamu používány i další učebnice a učební texty, pokud nejsou v rozporu s cíli vzdělávání stanovenými tímto zákonem, rámcovými vzdělávacími programy nebo právními předpisy a pokud svou strukturou a obsahem vyhovují pedagogickým a didaktickým zásadám vzdělávání.

O použití učebnic a učebních textů je rozhodováno ředitelem školy, který zodpovídá za splnění uvedených podmínek. V roce 2005 bylo vydáno ministerstvem stanovisko, že učebnice s platnou schvalovací doložkou mohou být nadále používány (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2005).

Schvalovací doložka je obvykle vydávána na dobu šesti let. Z výše uvedeného vyplývá, že po uplynutí doby platnosti doložky mohou být učebnice používány, pakliže je tak rozhodnuto ředitelem školy.

2.4.2 Dostupné učebnice Pěstitelských prací pro primární stupeň základní školy

Na trhu je stále k dostání učebnice Praktické činnosti pro 1. - 5. ročník základních škol. Publikace byla vydána v roce 1997 a byla zpracována podle osnov vzdělávacího programu Základní škola, který byl schválen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT) dne 30. 04. 1996 pod č. j. 16 847/96-2 s platností od 01. 09. 1996 (Kociánová, 1997).

Učebnice je rozdělena na osm oblastí a úlohy v ní uvedené jsou značeny hvězdičkami (jedna až tři) podle obtížnosti. Těmito osmi oblastmi jsou Práce s drobným materiálem, Práce s modelovací hmotou, Práce s papírem a kartonem, Práce s textilem, Práce montážní a demontážní, Lidové zvyky, tradice a řemesla, Pěstitelské práce a U nás doma. S názvy tematických okruhů dle RVP jsou názvem shodné Práce s drobným materiálem a Pěstitelské práce.

Podle očekávaných výstupů tematického okruhu Pěstitelské práce v prvním období jsou prováděny pozorování přírody, zaznamenávání a zhodnocování výsledků pozorování a péče o nenáročné rostliny. V druhém období jsou prováděny jednoduché pěstitelské činnosti, samostatně jsou vedeny pěstitelské pokusy a pozorování, podle daných zásad jsou ošetřovány a pěstovány pokojové i jiné rostliny, podle druhu pěstitelských činností jsou voleny správné pomůcky, nástroje a náčiní a dodržovány zásady hygieny a bezpečnosti práce, případně poskytována první pomoc při úrazu.

Obsah učiva je definován následovně: základní podmínky pro pěstování rostlin, půda a její zpracování, výživa rostlin, osivo, pěstování rostlin ze semen v místnosti, na zahradě (okrasné rostliny, léčivky, koření, zelenina aj.), pěstování pokojových rostlin, rostliny jedovaté, rostliny jako drogy a alergie.

V první kapitole oblasti Pěstitelské práce Prostředky pro pěstování rostlin a pravidla bezpečné práce je vymezeno, co je potřeba pro pěstování rostlin, že jsou pěstovány zpravidla ze semen či částí rostlin, v čem mohou být pěstovány doma a v čem na zahradě, jakým způsobem je připravována vhodná půda, jak mohou být rostliny přihnojovány, jaké nářadí má být používáno při práci v místnosti a jaké na zahradě, jaká hygienická pravidla mají být dodržována. Následující kapitoly mohou být označeny jako náměty hodin. První z nich je věnována Semenům a jejich vyklíčení, následuje Pěstování rostlin ze semen v místnosti a Pěstování rostlin ze semen na zahradě. Další kapitoly jsou zaměřeny na Pokojové rostliny a Přesazování pokojových rostlin. Jsou zde vysvětleny základy pěstování, jako volba vhodného způsobu zálivky, rozdílnosti požadavků na vodu a světlo u pokojových rostlin. V kapitole Rozmnožujeme rostliny dělením trsů jsou popsány vnitřní i venkovní varianty této činnosti. V kapitole Rozmnožujeme pokojové rostliny řízkem je vysvětlen postup rozmnožování pokojové rostliny řízkem. V kapitole Pěstujeme rostliny hydroponicky jsou žáci seznámeni se způsobem tohoto pěstování pokojových rostlin a je zmíněno, že takto lze pěstovat i některé druhy zeleniny. S výsevem zeleniny a jejím následným jednocením jsou žáci seznámeni v kapitole Pěstujeme na zahradě mrkev a děláme s ní pokusy. Poslední kapitolou je Úprava květin ve váze a péče o ně. Tato kapitola je zaměřena na estetickou složku Pěstitelských prací.

2.4.3 Učebnice Pěstitelských prací pro druhý stupeň základní školy

Podle RVP byla pro vzdělávací obor Člověk a svět práce zpracována samostatná učebnice Pěstitelské práce (Fišar, 2011). Publikace je rozdělena na čtyři části, a to Pokojové rostliny (Vodáková), Zelenina, hry a činnosti v interiéru (Vodáková), Ovocnářství (Dytrtová) a Základy pěstování révy vinné (Dytrtová). Kapitola Pokojové rostliny je určena pro šestý a sedmý ročník základních škol s časovým rámcem čtyři krát dvě hodiny a průběžná péče. V úvodu je popsána metodika, je konstatováno, že navazuje na učebnici pro první stupeň (Kociánová, 1997) a zabývá se pokojovými rostlinami z různých úhlů pohledu. V kapitole jsou popsány příklady vhodných aktivit pro starší žáky, pravidla pro výběr vhodných rostlin, bezpečnost a hygiena při práci a na závěr očekávané výstupy. Dále je v kapitole obsažen pracovní list

pro učitele a čtyři pracovní listy pro žáky. V kapitole Zelenina, hry a činnosti v interiéru je uvedeno, že se jedná o učivo pro šestý a sedmý ročník základních škol s časovým rámcem čtyři až šest krát dvě hodiny a průběžná péče. Druhá kapitola je strukturována stejně jako první a obsahuje tři pracovní listy pro žáky. Třetí kapitola Ovocnářství je určena pro sedmý až devátý ročník s časovou dotací deset vyučovacích hodin po dvouhodinových blocích. Je věnována pěstování ovocných bylin, keřů a stromů. Taktéž je zachována struktura předchozích kapitol, ale místo pracovního listu pro učitele obsahuje teoretickou část a pracovních listů pro žáky je vypracováno deset. Poslední kapitola Pěstování révy vinné je určena pouze pro regiony s tradicí a odpovídajícími agroekologickými podmínkami. Je určena pro sedmý až devátý ročník s časovým rámcem deset vyučovacích hodin po dvou hodinách. Opět je zachována struktura kapitoly, po teoretické části následuje šest pracovních listů pro žáky.

Alternativou výše uvedené učebnice je učebnice Praktické činnosti pro 6. – 9. ročník základních škol Pěstitelství (Dytrtová, 2003). Tato učebnice byla schválena MŠMT ČR dne 25. 03. 2003 jako součást ucelené řady učebnic pro vyučování předmětu praktické činnosti s dobou platnosti na šest let. Tato učebnice rovněž navazuje na Praktické činnosti pro 1. – 5. ročník základních škol (Kociánová, 1997) a rozšiřuje poznatky získané na primárním stupni základní školy. Kapitoly učebnice jsou rozděleny podle stupně náročnosti na A – pro šestý a sedmý ročník, B – pro sedmý a osmý ročník, C – pro osmý a devátý ročník. Učebnice je rozdělena na kapitoly Bezpečnost a hygiena práce, Pěstitelství ve vztahu k životnímu prostředí, Půda, Zelenina, Léčivé rostliny, Okrasné rostliny, Aranžování rostlin, Polní plodiny a rozlišování obilnin, Ochrana rostlin, Přehled hlavních prací na zahradě a Chovatelství. Kapitoly jsou vždy členěny do podkapitol. V každé kapitole jsou zapsány základní informace, potřebné nářadí a pomůcky, dále zásady při práci, otázky k dané látce, příprava na práci a postup práce. V některých úkolech je obsažen i návrh zápisu do školního sešitu.

2.4.4 Učebnice z dalších vzdělávacích oborů prvního stupně základní školy

Vzhledem k tomu, že v současné výuce je požadován nadoborový přístup a integrované vyučování, mohou být využívány pro vzdělávací obor Člověk a svět práce publikace *Poznáváme přírodu* (Bláhová & Říčařová, 2012), *LesoHRAní* (Mareš, Cemerková Golová & Kozlová, 2014) nebo *Dobrodružství v zahradě* (Mareš a kol., 2014). Publikace *Poznáváme přírodu* (Bláhová & Říčařová, 2012) není pro Pěstitelské práce využitelná, neboť z kapitoly Člověk a svět práce se zaměřuje na práci s drobným materiálem a konstrukční činnosti. Spojovacím tématem kapitol publikace *LesoHRAní* (Mareš, Cemerková Golová & Kozlová, 2014) je, jak vyplývá z názvu, společenstvo lesa. První kapitola *Rozumím – Lesní herci* je zaměřena na vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace, druhá kapitola *Počítám – Počítáme v lese* na vzdělávací oblast Matematika a její aplikace, třetí kapitola *Poznávám – Les* na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, kapitola čtvrtá *Tvořím – Lesní herci* na vzdělávací oblast Umění a kultura a poslední kapitola *Sdílím – LesoHRAní* je zaměřena na vzdělávací obor Dramatická výchova. Ani tato učebnice ve své stávající podobě není využitelná pro pěstitelské práce. V publikaci *Dobrodružství v zahradě* (Mareš a kol., 2014) je rovněž obsaženo pět kapitol *Rozumím – Dobrodružství v zahradě*, *Počítám – Zahradníci*, *Poznávám – Zahrada Země*, *Tvořím – Kouzelná zahrada*, *Sdílím – Zahrada fantazie*. Jako hlavní motiv je využít tajuplný svět Zahrady Jiřího Trnky. Na rozdíl od předchozích publikací je tato plně využitelná při výuce Pěstitelských prací, pokud činnosti zde navržené budou z práce s papírem přeneseny do práce s přírodninami.

2.4.5 Učebnice s průřezovými tématy pro první stupeň základní školy

Jako alternativa učebnice pro Pěstitelské práce může být použita některá z učebnic, které se zabývají průřezovými tématy na prvním stupni základních škol. Nejbližším průřezovým tématem k Pěstitelským pracím je Environmentální výchova. Toto průřezové téma je rozpracováno v učebnici *Environmentální výchova* (Baziková & Jančaříková, 2011). Spolu s publikacemi *Osobnostní a sociální výchova* (Svobodová a kol., 2014), *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech* (Hálek a kol., 2014), *Multikulturní výchova* (Machátý

a kol., 2014) a Mediální výchova (Zejdová, 2011) je vytvořená ucelená řada Průřezová témata na prvním stupni základních škol od nakladatelství Raabe.

Obsah publikace Environmentální výchova je tvořen pěti přípravami k výuce. Těmito přípravami jsou Poznáváním přírody k péči o životní prostředí, Volně žijící zvířata ve městě, Třídní les, Vycházka za stromy a Pohádka o Zlatovlásce. V první přípravě Poznáváním přírody k péči o životní prostředí je zdůrazněn mezioborový vztah k pěti vzdělávacím oborům včetně vzdělávacího oboru Člověk a svět práce, očekávané cíle a výstupy jsou i z Pěstitelských prací. Příprava má jasně definovanou strukturu, a to Dominantní průřezové téma, Vztah k dalším průřezovým tématům, Ročník, Časový rámec, Anotace, Klíčové pojmy příspěvku, Metodický přehled (Klíčové kompetence, Mezioborové vztahy, Výukové metody a strategie, Co potřebujeme), Úvod, Náměty pro práci, Závěr, Očekávané cíle a výstupy, Zdroje, Obrazová příloha. V přípravě je usilováno o dodržení metodiky RVP, prostřednictvím této přípravy může být dosaženo očekávaných výstupů Pěstitelských prací v prvním období. Je určena pro první až pátý ročník základní školy a časová dotace je na zvážení učitele. V druhé přípravě Volně žijící zvířata ve městě není obsažen mezioborový vztah ke vzdělávacímu oboru Člověk a svět práce. V rozsáhlé přípravě Třídní les je primárním mezioborovým vztahem vztah ke vzdělávacímu oboru Člověk a jeho svět a je určen pro čtvrtý a pátý ročník. V Pěstitelských pracích může být tohoto projektu použito při vedení samostatných pěstitelských pokusů a pozorování, konkrétně se suchými lesními plody, tedy může být dosaženo jednoho z očekávaných výstupů druhého období. Příprava Vycházka za stromy je vytvořena stejnou strukturou jako projekt Poznáním přírody. Je koncipována jako celodenní projekt, dendrologická vycházka. Realizací této přípravy může být dosaženo očekávaného výstupu druhého období Pěstitelských prací, a to práce s nástroji. Je určena pro první až pátý ročník základní školy. Při využití v prvním období je doporučeno postupy zjednodušit. V poslední přípravě není uveden mezioborový přesah ke vzdělávacímu oboru Člověk a svět práce.

2.5 Učební texty přenášející výuku do prostor školních zahrad

Vzhledem k tomu, že přírodovědné předměty jsou vnímány jako složité, představuje alespoň částečnou naději na změnu tohoto vnímání badatelsky orientované principy vyučování (Bianchi & Bell, 2008), pro jehož implikaci se jeví jako vhodné prostředí školních zahrad, zejména z hlediska dostatečného množství experimentálního materiálu a prostoru (Vácha, 2016).

V souvislosti s probíhající inkluzí ve školství je pro děti s poruchami učení, pozornosti i chování doporučováno ve školství využívat zahradní terapii. Touto problematikou se v rámci projektu Terapie přírodou a pro přírodu financovaného prostřednictvím Státního fondu životního prostředí a Ministerstva životního prostředí ČR (MŽP) zabývalo a dlouhodobě zabývá školské zařízení pro environmentální vzdělávání, příspěvková organizace Jihomoravského kraje Lipka (Nováková, 2016), což dokládá současný trend začleňování environmentálního vzdělávání do základního školství.

2.5.1 Rok v přírodě s mrňaty

Výše zmíněné školské zařízení pro environmentální vzdělávání Lipka vydalo tematicky členěné náměty na hry, výtvarné tvoření, pozorování a jednoduché pokusy, které jsou rozděleny na čtyři roční období a je v nich navrženo padesát konkrétních témat využitelných jak doma, tak i v mateřské škole, případně na prvním stupni základní školy. V každém tématu je implementováno pozorování, pokus, hra, námět na tvorbu. Téma je zakončeno získaným poznatkem. (Rajnošková & Kříž, 2015).

2.5.2 Učíme se v zahradě

Rozsáhlý projekt se zahraniční podporou byl vytvořen obecně prospěšnou společností Chaloupky (Audy, 2007). Publikace, která byla připravena v rámci projektu „Školní zahrady jako přírodní učebny v České republice a Německu“ za finanční podpory Deutsche Bundesstiftung Umwelt, Česko-německého fondu budoucnosti a MŽP, je velmi rozsáhlá. Úvodní část je věnována významu, historii a problematice budování školních zahrad. Další část je věnována návrhům aktivit a je dělena na tematické celky Rostlinstvo, Živočišstvo, Neživá příroda, Tvoření z přírodního materiálu a Učíme se hrou a zážitkem. V následující části jsou představeny školní zahrady dvanácti

základních škol včetně jejich fotogalerie. V závěrečné části jsou představeny organizace, které spolupracují na záchraně školních zahrad, a to české a německé (Audy, 2007).

3 METODIKA

Pro potřeby teoretické části diplomové práce došlo nejprve ke shromáždění odborných zdrojů literatury a běžně dostupných učebnic vztahujících se k problematice Pěstitelských prací na primárním stupni základních škol. Na základě získaných informací byla pomocí analyticko-syntetické metody vytvořena rešeršní část diplomové práce.

Data pro praktickou část byla získávána na základě tří modifikovaných dotazníků, a to vždy dle konečného příjemce výzkumného nástroje. Dotazník je vymezován např. Gavorou (2000) jako způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Jedná se tak o systém předem připravených otázek, na které písemně odpovídá dotazovaná osoba, respondent (Chráška, 2007). Do výzkumného šetření byli zařazeni učitelé z praxe, studenti učitelství pro první stupeň na Pedagogické fakultě v Českých Budějovicích a žáci pátých tříd základních škol. Výzkum tak proběhl v prostředí Jihočeské univerzity a šesti základních škol (ZŠ Žitomířská Český Brod, Základní škola Český Brod, ZŠ Úvaly, ZŠ Tuklaty, ZŠ Přistoupim a ZŠ Kounice). Dvě ze zapojených základních škol jsou školami malotřídního charakteru. Školy byly vybírány na základě dostupnosti a možností autorky a dle jejich příslibu na participaci při řešení výzkumného cíle. Jednalo se tak o tzv. dostupný výběr (Skutil, 2011). Výzkumné šetření proběhlo od 01. 11. 2016 do 02. 12. 2016.

V prostředí uvedených základních škol byla inicializována dvě dotazníková šetření. První dotazníkové šetření bylo určeno pro žáky pátých ročníků prvního stupně základních škol. Šetření se zúčastnilo sto devadesát sedm žáků. Výzkumný nástroj obsahoval dvacet otázek (čtyři uzavřené, jednu polootevřenou a patnáct otevřených), týkajících se výuky a znalostí tematicky spadajících do Pěstitelských prací. Zaměření jednotlivých otázek bylo provázáno s uspořádáním rámcového vzdělávacího programu pro primární stupeň. Dotazníky byly respondentům představovány a zadávány samotnou autorkou práce.

Na participujících školách dále proběhlo dotazníkové šetření, kterého se pod podmínkou anonymity účastnilo třicet pedagogů primárního stupně. Učitelé v dotaznících odpovídali na celkově jedenatřicet otázek, z toho bylo dvacet pět uzavřených a šest otevřených. Tyto dotazníky byly zaměřeny

celkově na tematiku výuky Pěstitelských prací a na subjektivní názory jednotlivých respondentů na význam výuky tohoto tematického okruhu.

Totožné dotazníkové šetření proběhlo také mezi třiceti studenty Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, oboru Učitelství pro primární školy. Tito respondenti v průběhu studia absolvovali přednášky i cvičení v rámci předmětů Pěstitelské práce a Pěstitelské práce s didaktikou. Měli tak před vyplněním výzkumného nástroje představu o obsahu a základní znalosti vztahující se k danému tematickému okruhu. Šetření bylo opět zaměřeno na výuku Pěstitelských prací a na očekávání budoucích učitelů z hlediska podmínek výuky tohoto předmětu na základních školách, kde budou po absolutoriu působit.

Následně došlo autorkou ke zhodnocení jednotlivých dotazníků. Částečně byla využita čárkovací metoda, kdy výskyt daného znaku zaznamenáváme čárkou (Stojan, 2003), a u otevřených otázek byly odpovědi tříděny dle různorodosti jednotlivých odpovědí. Výsledky dotazníků byly autorkou následně porovnávány a diskutovány.

Dílní součástí diplomové práce je také ukázková hodina výuky Pěstitelských prací navržená samotnou autorkou práce. Hodina byla následně ověřena v pedagogické praxi na základní škole.

4 VÝSLEDKY

Údaje uvedené v této kapitole obsahují utajované informace, které budou předmětem publikačního záměru.

5 DISKUZE

Údaje uvedené v této kapitole obsahují utajované informace, které budou předmětem publikačního záměru.

6 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zjistit stav výuky Pěstitelských prací na primárním stupni základních škol. Dalším záměrem práce bylo zhodnotit pohled na výuku Pěstitelských prací u pedagogů z praxe a u učitelů budoucích. Prostřednictvím dotazníku bylo také zjišťováno, jaký přístup k výuce Pěstitelských prací ve své budoucí praxi zvolí. Dílčím cílem práce bylo ověřit znalosti a vědomosti žáků pátých tříd základních škol v oboru Pěstitelských prací v návaznosti na rámcový vzdělávací program. Údaje pro praktickou část diplomové práce byly zjišťovány pomocí tří typů dotazníků poskytnutých třiceti budoucím učitelům, třiceti praktikujícím učitelům a sto devadesáti sedmi žákům pátých tříd základních škol. Posledním cílem práce bylo navrhnout a zrealizovat vyučování jednoho vzdělávacího celku tematicky spadajícího do výuky Pěstitelských prací.

Praktická část diplomové práce přinesla následující zjištění: (a) Budoucí učitelé mají optimističtější pohled na současný stav výuky Pěstitelských prací, než praktikující učitelé. (b) Budoucí učitelé mají větší zájem o výuku Pěstitelských prací než učitelé praktikující a obecně mají k výuce tohoto předmětu pozitivnější vztah. (c) Materiálními podmínkami k výuce Pěstitelských prací na základních školách není věnováno mnoho prostředků. (d) Dosažené znalosti a vědomosti žáků pátých tříd v oboru Pěstitelských prací přibližně odpovídají znalostem a vědomostem, které by měli dle současného rámcového vzdělávacího programu mít.

Z důvodu praktické nemožnosti provést průzkum na reprezentativním vzorku respondentů můžeme brát zjištěné výsledky pouze na orientační bázi. Mohou být však startovacím můstkem pro rozsáhlejší výzkumná šetření.

7 POUŽITÁ LITERATURA

Audy, J. (2007). *Učíme se v zahradě*. Kněžice: Chaloupky. ISBN 978-80-260-2568-9.

Baziková, D. & Jančaříková, K. (2011). *Environmentální výchova: [praktické náměty pro výuku na 1. stupni ZŠ]*. Praha: Raabe. Průřezová témata na 1. stupni ZŠ. ISBN 978-80-86307-76-3.

Bianchi, H. & Bell, R. (2008). *The many levels of inquiry*. Science and children, 46(2), 26-29.

Bláhová, R. & Říčařová, A. (2012). *Poznáváme přírodu: náměty pro výuku na 1. stupni ZŠ II. : [praktické tipy a náměty pro 1. stupeň ZŠ]*. Praha: Raabe. Náměty pro výuku na 1. stupni ZŠ II. ISBN 978-80-87553-33-6.

Bodlák, J. (1978). *Didaktika pracovní výchovy - pěstitelské práce na 1. stupni základní školy*. Vyd. 1. České Budějovice: Pedagogická fakulta, 60 s.

Dytrtová, R. (2003). *Pěstitelství: pro 6.-9. ročník základních škol. 2., upr. vyd.* Praha: Fortuna. Praktické činnosti. ISBN 80-7168-857-6.

Fišar, J. (2011). *Pěstitelské práce: [praktické náměty pro výuku tematického okruhu Svět práce]*. Praha: Raabe. Dobrá škola. ISBN 978-80-86307-34-3.

Friedmann, Z. (1987). *Úvod do didaktiky technické výchovy*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 147 s.

Gavora, P. (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd.* Přeložil Vladimír JÚVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.

Hálek a kol. (2014). *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech: [praktické náměty pro výuku na 1. stupni ZŠ]*. Praha: Raabe. Dobrá škola. ISBN 978-80-86307-77-0.

Chmelová, Š. (2010). *Pěstitelství na ZŠ I.: didaktika výuky*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7394-221-2.

Chráška, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.

Jeřábek, J. & Tupý, J. (2016). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. NÚV v Praze [cit. 7. 4. 2017].

Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

Julinová, L. (2014). *Krátce z historie základního školství*. Střední průmyslová škola Otrokovice [cit. 7. 4. 2017].

Dostupné z:

<https://www.zkola.cz/rodice/vybirameskolu/zakladniskoly/Stranky/Kr%C3%A1tce-z-historie-z%C3%A1kladn%C3%ADho-%C5%A1kolstv%C3%AD.aspx>

Kociánová, L. (1997). *Praktické činnosti pro 1.-5. ročník základních škol: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. Praha: Fortuna. Praktické činnosti. ISBN 80-7168-441-4.

Lada, S. & Vodáková, J. (1980). *Didaktika pracovního vyučování: (pro studující učitelství v 1. - 4. ročníku základní školy)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

Machatý a kol. (2014). *Multikulturní výchova: [praktické náměty pro výuku na 1. stupni ZŠ]*. Praha: Raabe. Dobrá škola. ISBN 978-80-86307-75-6

Mareš a kol. (2014). *Dobrodružství v zahradě: [praktické náměty na rozvoj čtenářské, matematické, přírodovědné a sociální gramotnosti na 1. stupni ZŠ]*. Praha: Raabe. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-099-4.

Mareš, S., Cemerková Golová, P. & Kozlová, J. (2014). *LesoHRANí: [praktické náměty na rozvoj čtenářské, matematické, přírodovědné a sociální gramotnosti na 1. stupni ZŠ]*. Praha: Raabe. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-098-7.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2005). *Sdělení ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k platnosti schvalovacích doložek udělených učebnicím a učebním textům v souvislosti s vydáním RVP ZV* [cit. 7. 4. 2017].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/sdeleni-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-platnosti-schvalovacich-dolozek-udelenych-ucebnicim-a-ucebnim-textum-v-souvislosti-s-vydanim-rvp-zv>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2004). *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* [cit. 7. 4. 2017].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-561-2004-sb-o-predskolnim-zakladnim-strednim-vyssim>

Nováková, D. (2016). *Zahradní terapie pomáhá*. Veřejná správa. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, s. p. o, **27**(22), 26 - 27 s.

Pícl, M., Černý, J. & Gargulák, K. (2015). *Duální systém odborného vzdělávání jako řešení potřeb trhu práce v ČR. Praha: Odbor analýz a informací Úřadu vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-133-6.*

Rajnošková, M. & Kříž, M. (2015). *Rok v přírodě s mrňaty*. Brno: Lipka - ediční centrum. ISBN 978-80-87604-81-6.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2016). [online]. Praha: MŠMT, 2016. 8 - 144 s. [cit. 2017-04-07].

Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

Skutil, M. (2011). *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-778-7.

Slípka, J., Slípka, M. & Peterka, J. (1997). *Pokusy a praktické práce v pěstitelských pracích*. Vyd. 2., upr. České Budějovice: Jihočeská univerzita. ISBN 80-7040-231-8.

Spielmaker, D., M. & Leising, J., G. (2013). *National agricultural literacy outcomes*. Logan, UT: Utah State University, School of Applied Sciences & Technology [cit. 7. 4. 2017].

Dostupné z: <https://www.agclassroom.org/get/doc/NALObooklet.pdf>

Stojan, M. (2003). *Přehled obecných pedagogických kategorií*. Vyd. 2. dopl. Brno: Akademické nakladatelství CERM. ISBN 80-7204-323-4.

Svobodová a kol. (2014). *Osobnostní a sociální výchova: [praktické náměty pro výuku na 1. stupni ZŠ]*. Praha: Raabe. Dobrá škola. ISBN 978-80-86307-78-7.

Škára, I. (1984). *Didaktika pracovního vyučování (technických prací) v 1.- 4. ročníku základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 100 s.

Tupý, J. (2005). *Průřezová témata*. NÚV v Praze [cit. 7. 4. 2017].

Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/338/PRUREZOVA-TEMATA.html/>

Vácha, Z. (2016). *Badatelsky orientované vyučování v primárním přírodovědném vzdělávání s využitím modelového prostředí školních zahrad - monitoring reality a sondy možností*. Disertační práce, Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice, 152 s.

Vácha, Z. (2015). *Didaktické využití školních zahrad v České republice na primárním stupni základních škol*. Scientia in educatione, [S.I.], v. 6, n. 1, p. 80-90. ISSN 1804-7106 [cit. 2017-04-07].

Dostupné z: <http://www.scied.cz/index.php/scied/article/view/143>

Vodáková, J. (1979). *Pěstitelské práce pro studující učitelství v 1.- 4. roč. základní školy*. Praha, 178 s.

Vodáková, J. (1990). *Pěstitelské práce: vysokoškolská učebnice pro studijní obor učitelství pro 1. stupeň základní školy*. Praha: SPN. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-23976-5.

Zejdová, Z. (2011). *Mediální výchova: [praktické náměty pro výuku na 1. stupni ZŠ]*. Praha: Raabe. Dobrá škola. ISBN 978-80-86307-74-9.

8 SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obr. 1 – Subjektivní názor respondentů na využitelnost vědomostí a dovedností ze vzdělávací oblasti Člověk a svět práce v běžném životě

Obr. 2 – Subjektivní názor respondentů na využitelnost vědomostí a dovedností oblasti Pěstitelských prací v běžném životě

Obr. 3 – Subjektivní názor respondentů na význam výuky vzdělávací oblasti Člověk a svět práce

Obr. 4 – Význam výuky Pěstitelských prací ve srovnání s ostatními částmi vzdělávací oblasti Člověk a svět práce

Obr. 5 – Subjektivní názor respondentů na výuku Pěstitelských prací na primárním stupni

Obr. 6 – Subjektivní názor respondentů na výuku Pěstitelských prací na sekundárním stupni

Obr. 7 – Subjektivní názor respondentů na nejvýznamnější cíle výuky Pěstitelských prací

Obr. 8 – Subjektivní názor respondentů na vhodnost prostředí a metod pro výuku Pěstitelských prací

Obr. 9 – Předpoklad vybavenosti škol materiálními podmínkami a metodami pro výuku Pěstitelských prací

Obr. 10 – Pěstování rostlin při výuce Pěstitelských prací pohledem studentů pedagogické fakulty

Obr. 11 – Využitelnost vědomostí a dovedností ze vzdělávací oblasti Člověk a svět práce v běžném životě

Obr. 12 – Využitelnost vědomostí a znalostí Pěstitelských prací v běžném životě

Obr. 13 – Význam výuky vzdělávací oblasti Člověk a svět práce

Obr. 14 – Význam výuky Pěstitelských prací ve srovnání s ostatními částmi vzdělávací oblasti Člověk a svět práce

Obr. 15 – Subjektivní názor na výuku Pěstitelských prací na primárním stupni

Obr. 16 – Subjektivní názor na výuku Pěstitelských prací na sekundárním stupni

Obr. 17 – Subjektivní názor respondentů na nejvýznamnější cíle výuky Pěstitelských prací

Obr. 18 – Subjektivní názor respondentů na vhodnost prostředí a metod pro výuku Pěstitelských prací

Obr. 19 – Vybavenost škol materiálními podmínkami a metodami k výuce Pěstitelských prací

Obr. 20 – Pěstování rostlin při výuce Pěstitelských prací pohledem učitelů z praxe

Obr. 21 – Subjektivní názor respondentů na oblíbenost Pěstitelských prací

Obr. 22 – Pěstování rostlin na školní zahradě při výuce Pěstitelských prací

Obr. 23 – Pěstování rostlin ve třídě při výuce Pěstitelských prací

Tab. 1 – Subjektivní názor na významnost dílčích částí vzdělávací oblasti Člověk a svět práce

Tab. 2 – Tabulka významnosti jednotlivých částí vzdělávací oblasti Člověk a svět práce

9 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Dotazník pro budoucí učitele

Dobrý den, jmenuji se Markéta Richterová a jsem studentka 5. ročníku magisterského studia Učitelství pro první stupeň základní školy na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás tímto požádala o vyplnění dotazníkového šetření k mé diplomové práci. Cílem mé diplomové práce je zjistit současný stav výuky pěstitelských prací na primárním stupni základních škol. V případě dotazů se na mě prosím obraťte přes moji emailovou adresu: Meg.Richterova@seznam.cz.

Děkuji Vám za Vaši ochotu vyplnit můj dotazník.

1) Zhodnoťte, zda vědomosti a dovednosti tematicky spadající do vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, jsou využitelné v každodenním životě na stupnici 1 – 5 (1 - ne, 2 – spíše ne, 3 – nevím, 4 – spíše ano, 5 – ano).

1   2   3   4   5

2) Zhodnoťte, zda vědomosti a dovednosti tematicky spadající do výuky pěstitelských prací, jsou využitelné v každodenním životě na stupnici 1 – 5 (1 – ne, 2 – spíše ne, 3 – nevím, 4 – spíše ano, 5 – ano).

1   2   3   4   5

3) Zhodnoťte význam výuky vzdělávací oblasti Člověk a svět práce na stupnici 1 – 5 (1 – nevýznamný, 2 – málo významný, 3 – středně významný, 4 – významný, 5 – nejvýznamnější). *Zakroužkujte jednu z možností.*

1   2   3   4   5

4) Zhodnoťte význam výuky Pěstitelských prací ve srovnání s ostatními částmi vzdělávacího oboru Člověk a svět práce (1 – nevýznamný, 2 – málo významný, 3 – středně významný, 4 – významný, 5 – nejvýznamnější). *Zakroužkujte jednu z možností.*

1   2   3   4   5

5) Seřad'te části vzdělávacího oboru Člověk a svět práce podle jejich významu od nejméně významné (1) po nejvíce významnou (4).

Práce s drobným materiálem   1   2   3   4

Konstrukční činnosti   1   2   3   4

Pěstitelské práce   1   2   3   4

Příprava pokrmů   1   2   3   4

6) Integraci výuky Pěstitelských prací do učiva na primárním stupni považují za prospěšnou.

ANO   NE

7) Jsem pro vyřazení výuky Pěstitelských prací z učiva na primárním stupni.

ANO   NE

8) Výuku pěstitelských prací na primárním stupni považují za:

Zakroužkujte jednu z možností.

Překonanou

Ztrácející význam

Nabývající na významu

V každé době stejně významnou

Nemám názor

9) Integraci výuky Pěstitelských prací do učiva na sekundárním stupni považují za prospěšnou.

ANO   NE

10) Jsem pro vyřazení výuky Pěstitelských prací z učiva na sekundárním stupni.

ANO   NE

11) Výuku pěstitelských prací na sekundárním stupni považují za:

Zakroužkujte jednu z možností.

Překonanou

Ztrácející význam

Nabývající na významu

V každé době stejně významnou

Nemám názor

12) Seřad'te cíle výuky pěstitelství od nejméně významného (1) po nejvýznamnější (7). Výchova:

rozumová	1	2	3	4	5	6	7
k bezpečnosti práce a k hygieně	1	2	3	4	5	6	7
pracovní	1	2	3	4	5	6	7
estetická	1	2	3	4	5	6	7
k volbě povolání	1	2	3	4	5	6	7
k týmové práci	1	2	3	4	5	6	7
k ochraně přírody a živ. prostředí	1	2	3	4	5	6	7

13) Seřad'te materiální podmínky a metody pro výuku pěstitelství od nejméně významné (1) po nejvýznamnější (4).

Školní zahrada	1	2	3	4
Koutek přírody	1	2	3	4
Specializovaná učebna	1	2	3	4
Vycházky, exkurse	1	2	3	4

14) Které z těchto materiálních podmínek a metod očekáváte, že budou k dispozici na Vaší škole?

Školní zahrada	ANO	NE
Koutek přírody	ANO	NE
Specializovaná učebna	ANO	NE
Vycházky, exkurse	ANO	NE

15) Které z těchto materiálních podmínek a metod budete využívat při výuce?

Školní zahrada	ANO	NE
Koutek přírody	ANO	NE
Specializovaná učebna	ANO	NE
Vycházky, exkurse	ANO	NE

16) V případě, že byste neměli k dispozici školní zahradu, přivítali byste její zřízení?

ANO   NE

17) Považujete absenci školní zahrady za vážný problém při výuce Pěstitelských prací?

ANO   NE

18) Které z níže uvedených rostlin se žáky budete pěstovat? *Můžete vybrat více odpovědí.*

Pokožové rostliny

Zelenina

Ovoce

Venkovní okrasné rostliny

Léčivé rostliny

Jiné:

19) Plánujete při výuce Pěstitelských prací využívat nějaké učebnice pro žáky? Pokud nějakou znáte, uveďte název učebnice a nakladatelství.

ANO   NE   Název:

20) Domníváte se, že na trhu chybí aktuální učebnice pro výuku Pěstitelských prací na primárním stupni?

ANO   NE

21) Budete používat při Pěstitelských pracích vlastní pracovní listy?

ANO   NE

22) Budete používat při Pěstitelských pracích pracovní listy od jiných autorů? Máte nějaký tip na dobrého autora?

ANO   NE

23) Budete zařazovat výuku Pěstitelských prací do projektového vyučování?

ANO   NE

24) Budete dávat přednost projektové výuce Pěstitelských prací nebo samostatné výuce Pěstitelských prací?

ANO   NE

25) Budete mít ve výuce Pěstitelských prací pro primární stupeň zakomponováno chovatelství? Pokud ano, uveďte zvířata.

ANO   NE   Zvířata:

26) Jaký máte pohled na vliv výuky Pěstitelských prací na další formování osobnosti žáka, jeho vztah k přírodě, k práci, případně volbě budoucího povolání?

27) Jakým způsobem budete ověřovat znalosti Pěstitelských prací u žáků?

28) Jakým způsobem se budete připravovat na výuku Pěstitelských prací, budete mít zpracován rozvrh učiva Pěstitelských prací ve svém celoročním plánu? Jakým způsobem budete děti motivovat k Pěstitelským pracím?

29) Jaký očekáváte pohled vedení školy, případně zřizovatele na výuku Pěstitelských prací na primárním stupni? Budou ji podporovat, poskytovat dostatečné materiální zabezpečení, prostory?

30) Na jaké problémy budete zřejmě narážet při výuce Pěstitelských prací na primárním stupni?

31) Jak vidíte budoucnost výuky Pěstitelských prací na primárním stupni základní školy?

Příloha 2 – Dotazník pro učitele z praxe

Dobrý den, jmenuji se Markéta Richterová a jsem studentka 5. ročníku magisterského studia Učitelství pro první stupeň základní školy na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás tímto požádala o vyplnění dotazníkového šetření k mé diplomové práci. Cílem mé diplomové práce je zjistit současný stav výuky pěstitelských prací na primárním stupni základních škol. V případě dotazů se na mě prosím obraťte přes moji emailovou adresu: Meg.Richterova@seznam.cz

Děkuji Vám za Vaši ochotu vyplnit můj dotazník.

1) Zhodnoťte, zda vědomosti a dovednosti tematicky spadající do vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, jsou využitelné v každodenním životě na stupnici 1 – 5 (1 - ne, 2 – spíše ne, 3 – nevím, 4 – spíše ano, 5 – ano).

1   2   3   4   5

2) Zhodnoťte, zda vědomosti a dovednosti tematicky spadající do výuky pěstitelských prací, jsou využitelné v každodenním životě na stupnici 1 – 5 (1 – ne, 2 – spíše ne, 3 – nevím, 4 – spíše ano, 5 – ano).

1   2   3   4   5

3) Zhodnoťte význam vzdělávací oblasti Člověk a svět práce na stupnici 1 – 5 (1 – nevýznamný, 2 – málo významný, 3 – středně významný, 4 – významný, 5 – nejvýznamnější). *Zakroužkujte jednu z možností.*

1   2   3   4   5

4) Zhodnoťte význam Pěstitelských prací ve srovnání s ostatními částmi vzdělávacího oboru Člověk a svět práce (1 – nevýznamný, 2 – málo významný, 3 – středně významný, 4 – významný, 5 – nejvýznamnější). *Zakroužkujte jednu z možností.*

1   2   3   4   5

5) Seřad'te části vzdělávacího oboru Člověk a svět práce podle jejich významu od nejméně významné (1) po nejvíce významnou (4).

Práce s drobným materiálem   1   2   3   4

Konstrukční činnosti   1   2   3   4

Pěstitelské práce   1   2   3   4

Příprava pokrmů   1   2   3   4

6) Integraci výuky Pěstitelských prací do učiva na primárním stupni považují za prospěšnou.

ANO   NE

7) Jsem pro vyřazení výuky Pěstitelských prací z učiva na primárním stupni.

ANO   NE

8) Výuku pěstitelských prací na primárním stupni považují za:

Zakroužkujte jednu z možností.

Překonanou

Ztrácející význam

Nabývající na významu

V každé době stejně významnou

Nemám názor

9) Integraci výuky Pěstitelských prací do učiva na sekundárním stupni považují za prospěšnou.

ANO   NE

10) Jsem pro vyřazení výuky Pěstitelských prací z učiva na sekundárním stupni.

ANO   NE

11) Výuku pěstitelských prací na sekundárním stupni považují za:

Zakroužkujte jednu z možností.

Překonanou

Ztrácející význam

Nabývající na významu

V každé době stejně významnou

Nemám názor

12) Seřad'te cíle výuky pěstitelství od nejméně významného (1) po nejvýznamnější (7). Výchova:

rozumová	1	2	3	4	5	6	7
k bezpečnosti práce a k hygieně	1	2	3	4	5	6	7
pracovní	1	2	3	4	5	6	7
estetická	1	2	3	4	5	6	7
k volbě povolání	1	2	3	4	5	6	7
k týmové práci	1	2	3	4	5	6	7
k ochraně přírody a živ. prostředí	1	2	3	4	5	6	7

13) Seřad'te materiální podmínky a metody pro výuku pěstitelství od nejméně významné (1) po nejvýznamnější (4).

Školní zahrada	1	2	3	4
Koutek přírody	1	2	3	4
Specializovaná učebna	1	2	3	4
Vycházky, exkurse	1	2	3	4

14) Které z těchto materiálních podmínek a metod jsou k dispozici na Vaší škole?

Školní zahrada	ANO	NE
Koutek přírody	ANO	NE
Specializovaná učebna	ANO	NE
Vycházky, exkurse	ANO	NE

15) Které z těchto materiálních podmínek a metod využíváte při výuce?

Školní zahrada	ANO	NE
Koutek přírody	ANO	NE
Specializovaná učebna	ANO	NE
Vycházky, exkurse	ANO	NE

16) V případě, že nemáte k dispozici školní zahradu, přivítali byste její zřízení?

ANO   NE

17) Považujete absenci školní zahrady za vážný problém při výuce Pěstitelských prací?

ANO   NE

18) Které z níže uvedených rostlin se žáky pěstujete? *Můžete vybrat více odpovědí.*

Pokožové rostliny

Zelenina

Ovoce

Venkovní okrasné rostliny

Léčivé rostliny

Jiné:

19) Používáte při výuce Pěstitelských prací nějaké učebnice pro žáky? Pokud ano, uveďte název učebnice a nakladatelství.

ANO   NE   Název:

20) Domníváte se, že na trhu chybí aktuální učebnice pro výuku Pěstitelských prací na primárním stupni?

ANO   NE

21) Používáte při Pěstitelských pracích vlastní pracovní listy?

ANO   NE

22) Používáte při Pěstitelských pracích pracovní listy od jiných autorů? Pokud ano, uveďte autora.

ANO   NE   Autor:

23) Jsou pěstitelské práce součástí Vašeho projektového vyučování?

ANO   NE

24) Dáváte přednost projektové výuce Pěstitelských prací nebo samostatné výuce Pěstitelských prací?

ANO   NE

25) Máte ve výuce Pěstitelských prací pro primární stupeň zakomponováno chovatelství? Pokud ano, uveďte zvířata.

ANO   NE   Zvířata:

26) Jaký máte pohled na vliv výuky Pěstitelských prací na další formování osobnosti žáka, jeho vztah k přírodě, k práci, případně volbě budoucího povolání?

27) Jakým způsobem ověřujete znalosti Pěstitelských prací u žáků?

28) Jakým způsobem se připravujete na výuku Pěstitelských prací, máte zpracován rozvrh učiva Pěstitelských prací ve svém celoročním plánu? Jakým způsobem děti motivujete k Pěstitelským pracím?

29) Jaký je pohled vedení školy, případně zřizovatele na výuku Pěstitelských prací na primárním stupni? Podporují ji, poskytují dostatečné materiální zabezpečení, prostory?

30) Na jaké problémy narážíte při výuce Pěstitelských prací na primárním stupni?

31) Jak vidíte budoucnost výuky Pěstitelských prací na primárním stupni základní školy?

Příloha 3 – Dotazník pro žáky pátých tříd

1) Patří pěstitelské práce mezi tvé oblíbené předměty?

ANO   NE

2) Pěstovali jste nějaké rostliny na školní zahradě?

ANO   NE

3) Pěstovali jste nějaké rostliny ve třídě?

ANO   NE

4) Chovali jste ve třídě (ve škole) nějaké zvíře?

ANO   NE

5) Co potřebuje rostlina pro svůj růst? Uved' alespoň tři věci nebo podmínky.

6) Jak se vyživují rostliny?

7) Které rostliny rostou ze semen? Uved' alespoň tři a u jedné její využití.

8) Jaké znáš léčivky? Uved' alespoň tři.

9) Vypěstovali jste nějakou léčivku? Pokud ano, uved' jakou.

ANO   NE   Léčivka:

10) Jaké znáš koření? Uved' alespoň tři.

11) K čemu slouží koření?

12) Vyjmenuj pět druhů zeleniny.

13) Uved' příklad zeleniny, která může mít různou barvu (například bulviček nebo plodů).

14) Proč má květináč na dně otvor?

15) Jak bys připravil (zabezpečil) rostlinu na zimu?

16) Jaké znáš jedovaté rostliny? Uved' alespoň tři.

17) Koupil jsi řezanou květinu. Jak docílíš toho, aby ti vydržela co nejdéle?

18) Jaké ochranné pomůcky používáš při práci na zahradě?

19) Jaké nářadí se používá na zahradě? Uved' alespoň tři.

20) Co uděláš po skončení práce na zahradě?

Příloha 4 - Fotodokumentace

Fotografie 1 – Skalka v zimě (Zdroj: Markéta Richterová, 2017)

Fotografie 2 – Žákyně při práci na skalce (Zdroj: Markéta Richterová, 2017)

Fotografie 3 – Žák při odklizení chvojí ze skalky (Zdroj: Markéta Richterová, 2017)

Fotografie 4 – Žáci při odklizení chvojí ze skalky (Zdroj: Markéta Richterová, 2017)

Fotografie 5 – Žák při uklízení odpadu do biopopelnice (Zdroj: Markéta Richterová, 2017)

Fotografie 6 – Talovín zimní (Zdroj: Markéta Richterová, 2017)

Fotografie 7 – Sněžěnka podsněžník (Zdroj: Markéta Richterová, 2017)